

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۱/۱۱/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی و قانون مسئولیت های مدنی در حوزه ی عملکردی شهرداری و کارکنان شهرداری با محوریت اخذ وجه یا اجرای دستور خلاف قانون ؛ نقصان عملکردی (قصور، تقصیر...)

یونس مهرپویا^۱، مهدی بشیر^۲، غلامرضا قدیمی خاکستر^۳، مجید نوری^۴

۱- کارشناس امور فنی شهرسازی شهرداری منطقه ۱۰ مشهد، دانشجوی رشته حقوق، کارشناسی ارشد عمران راه و ترابری^۱

۲- کارشناس محیط زیست شهرداری مشهد، لیسانس مهندسی کشاورزی

۳- کارشناس ناظر شهرسازی شهرداری منطقه ۱۰ مشهد، لیسانس

۴- کارشناس فضای سبز شهرداری منطقه ۱۰، لیسانس کشاورزی

(yoonesmehrpooya@yahoo.com)

چکیده

نظر به اینکه شهرداری ها ، سازمانهای شبه دولتی محسوب می شوند و برقراری توازن دخل و خرج شهری به خصوص در کلانشهرها ، شهرداری ها را وا می دارد که با اتخاذ تدابیر ممکنه اعم از مصوبات شورای اسلامی شهر ، کمیته های ستاد عالی و ... مبادرت به اخذ وجه در قالب واریز علی الحساب قبل از تعیین تکلیف موضوع درخواست های مطروحه ی اعم از قبل از صدور رای کمیسیون ماده صد ، کمیسیون ماده ۵ و..... نمایند یا اینکه اشتباه در محاسبات درآمدی ، سبب اخذ وجوه خلاف قانون شود ، ولیکن بی اطلاعی کارکنان از عواقب چنین اقدامی که در قانون مسئولیت های مدنی و ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی به آن پرداخته است ، سبب می شود گاه" با شکایت شاکیان به علت ورود خسارت مالی ، گرفتار دعاوی حقوقی و کیفری گردند.

نویسنده ی اصلی^۱

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

لذا گر به امر آمر (دستور دهنده) قانونی وجهی وصول شده باشد، وصول کننده ضامن نیست. اما اگر امر غیر قانونی رئیس را با علم به غیر قانونی بودن اجرا کرده باشد، هر دو مسئولیت جبران خسارت را دارند.

. در این مقاله، از نوع ترویجی و نمونه کاوی بوده و به بررسی مجازات رفتارهای خلاف قانون کارکنان شهرداری در خصوص وصول وجوه و اجرای دستورهای مافوق می پردازد.

نتیجه ی این تحقیق و بررسی موارد مشابه، حکایت از این موضوع داشته که آموزش حقوقی ضمن خدمت کارکنان شهرداری به خصوص در مواردی که مسئولیت را هم مشمول خود کارمند و سازمان می نماید می تواند مخاطرات قضایی و ضرر و زیان های احتمالی را ناشی از مسئولیت مدنی و کیفری آنان کاهش دهد.

کلمات کلیدی: شهرداری، کارمند، قانون، مجازات، مدنی، کیفری

۱- مقدمه

نظر به اینکه بعضی از ادارات دولتی و نهادهای خدمات عمومی مکلف به دریافت مبالغی بابت مصوبات قانون بودجه و یا سایر قوانین موضوعه هستند، از جمله شهرداری ها که مصداق بارز این قضیه می باشند و چنانچه ا برخلاف قانون حقوقات و عوارضاتی را از اشخاص دریافت نمایند، مرتکب جرم اخذ وجه بر خلاف قانون شده اند.

همچنین مرجع رسیدگی به جرم اخذ وجه بر خلاف قانون و به نفع دولت در بعضی موارد دادسرای ویژه رسیدگی به جرائم کارکنان دولت در تهران است. اما با توجه به شخص مرتکب جرم، ممکن است دادسراهای عمومی و یا دادسرای محل وقوع جرم در شهرستان و یا حتی دادگاه عمومی بخش به این پرونده رسیدگی نماید.

بعنوان نمونه چنانچه در تشخیص عوارضات و حقوقات، وجوهی بیش از مصوبات از مودی مطالبه نمایند. اگر مودی از این امر مطلع شود که مبالغی بیش از وی وصول شده و این موضوع عمدی انجام شده است، امکان طرح شکایت کیفری در دادسرا را دارد. و چنانچه اما به اشتباه صادر شده باشد، کارمند باید اشتباه خود را در صورت امکان اصلاح نماید. و راه دیگر نیز نامه نگاری از طریق منطقه ی مربوطه می باشد، تا اضافه دریافتی مسترد شده و یا در محاسبات بعدی مودی مورد محاسبه قرار گیرد. اما بحث مطالبه ضرر و زیان مودی نیز وجود دارد. همانگونه که برخی موارد، دیرکرد پرداخت عوارض مشمول پرداخت جریمه است. در اینجا نیز با دریافت وجه اضافی از مودی، به وی ضرر و زیان وارد شده است. لذا اگر به امر آمر (دستور دهنده) قانونی وجهی وصول شده باشد، وصول کننده ضامن نیست. اما اگر امر غیر قانونی رئیس را با علم به غیر قانونی بودن اجرا کرده باشد، هر دو مسئولیت جبران خسارت را دارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

لذا عدم آگاهی کارکنان شهرداری از عواقب اقدامات و سهل انگاری ها ، علاوه بر اینکه در می تواند آنها را درگیر محاکم قضایی و احکام کیفری و یا حقوقی نماید می تواند سبب از بین بردن حیثیت و شان اجتماعی فرد شود.

۲- بیان مساله :

یکی از مهم ترین و اثرگذارترین دستگاه های اجرایی در زندگی روزمره شهروندان، شهرداری است. شهروندان زیادی روزانه برای اخذ مجوزهای شهری، پرداخت عوارض یا شکایت از وضعیت آسفالت، حمل و نقل و آبگرفتگی معابر به شهرداری مراجعه می کنند. قانونگذار در بند ۲۰ ماده ۵۵ و مواد ۷۷ و صد قانون شهرداری ها صراحتاً و دیگر مواد و تبصره های این قانون تلویحاً، وظایف گوناگونی را بر عهده این دستگاه قرار داده است، طبیعتاً گستردگی وظایف این دستگاه اجرایی زمینه تعارض حقوق و منافع و بروز اختلاف با شهروندان و دیگر دستگاه ها را نیز افزایش می دهد.

ولیکن با توجه به سهل انگاری و یا احرای اوامر خلاف قانون روسا توسط کارکنان و عدم آگاهی کارکنان از قانون مسئولیت های مدنی و قانون مجازات اسلامی و یا جدی نگرفتن قانون و مجازات های مقرر در قانون ، سبب گرفتاری کارکنان و حتی روانه شدن ایشان به زندان با قرار های سنگین می شود .

۳- اهمیت تحقیق :

شهرداری در صورت نیاز به طرح دعوا با عنایت به ماده ۳۲ قانون آئین دادرسی مدنی ضمن معرفی نماینده یا وکیل قانونی مطالبات خود را پیگیری می کند، اما شهروندان ممکن است در پیگیری موارد اختلاف با شهرداری به دلیل جهل به قانون یا آگاهی کمتر، با مشکل مواجه می شوند.

بر اساس قانون دیوان محاسبات کشور یکی از مراجع اعلام کننده جرم اخذ وجه خلاف قانون ، دادستان دیوان محاسبات کشور است. سازمان بازرسی کل کشور نیز از دیگر مراجعی است که در صورت طرح موضوع می تواند از مرجع قضایی تعقیب مرتکب را درخواست نماید. همچنین شاکی یا مدعی خصوصی نیز با ارائه ادله متقن (دلایل محکم) می تواند نسبت به اعلام جرم و طرح شکایت اقدام نماید.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بعنوان نمونه ی بارز اینگونه اتفاقات در خبرهای بازتاب شده در سایت ها و ... در دی ماه ۱۴۰۱ با تیتراژ اعلام شد: « شهردار مشهد با حکم قضایی تعلیق شد » و « با حکم دستگاه قضایی حکم (ع،ا) شهردار مشهد تعلیق شد و وی تا رسیدگی پرونده در دادگاه و صدور حکم، از حضور در محل کار منع شده و جزئیات جدیدی از این پرونده هنوز منتشر نشده است.»^۱

۴- ادبیات تحقیق :

تعریف بزه دیده، شاکی و مدعی خصوصی:^۲

بزه دیده شخصی است که از وقوع جرم متحمل ضرر و زیان می گردد و چنانچه تعقیب مرتکب را درخواست کند، « شاکی » و هرگاه جبران ضرر و زیان وارده را مطالبه کند، «مدعی خصوصی» نامیده می شود.

دیوان عدالت اداری:

طبق اصل یکصد و هفتاد و سوم قانون اساسی، به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین نامه های دولتی و احقاق حقوق آنها، دیوانی به نام "دیوان عدالت اداری" زیر نظر رئیس قوه قضائیه شکل گرفته است.

شهرداری :

شهرداری در ایران یک نهاد اجرایی محلی است. وظیفه این سازمان، مدیریت شهر است که شامل پاکیزه نگهداشتن، حمل زباله های شهری، صدور مجوزهای ساخت و ساز، دریافت عوارض است. در شهرداری ها کمیسیون های مختلفی از جمله کمیسیون ماده صد و کمیسیون ماده ۷۷ وجود دارد که تلاش میکنند تا قوانین شهرداری طبق آیین نامه ها پیش رود.

ماده ۲۵ قانون دیوان محاسبات کشور

هر گاه دیوان محاسبات کشور ضمن انجام وظایف به یکی از جرایم عمومی برخورد نماید مکلف است موضوع را از طریق دادستان دیوان محاسبات کشور برای تعقیب به مراجع قضایی اعلام نماید. این امر مانع از ادامه رسیدگی مزبور در دیوان محاسبات کشور نخواهد بود.

۷۱۱۴۷۶: <https://www.entekhab.ir/002z5Q> ^۱ کد خبر

تاریخ انتشار: ۱۶: ۴۴ - دی ۱۴۰۱ ۲۹

^۲ ماده ۱۰ (ق.آ.د.ک)

مفهوم حق :

حق معنای جامعی دارد که اگر به شکل مصدری استعمال شود، به معنای «ثبوت» است و اگر به صورت وصفی به کار رود، به معنای «ثابت» است. معنای خاص و جزئی آن، که از راه تقابل فهمیده می‌شود بدین قرار است که گاهی حق در برابر «باطل» قرار می‌گیرد مثل:

«جاء الحق و زهق الباطل»^۱

«قل جاء الحق و ما یبدؤ الباطل و ما یعید»^۲

و گاهی در برابر «ضلال و گمراهی» قرار می‌گیرد، مثل:

«ما ذا بعد الحق الا الضلال»^۳

و گاهی در مقابل «سحر و جادو» می‌آید، که مصداق باطل‌اند، مثل:

«ما جئتم به السحر ان الله سیبطله»^۴

و گاهی در مقابل «هوی» است، مثل:

«ولو اتبع الحق اهواءهم لفسدت السموات و الارض»^۵

بنابراین، در تبیین و تحلیل مفهوم «حق» باید به دو نکته توجه کرد:

- حق، چیزی است در برابر تکلیف

- چیزی حق است که با حقیقت‌شیء و واقعیت‌های پیرامونی‌اش هماهنگ باشد و این نکته اساسی‌تر است.

^۱ اسراء: ۸۱

^۲ سباء: ۴۹

^۳ یونس: ۳۲

^۴ یونس: ۸۱

^۵ مؤمنون: ۷۱

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی

هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می باشد.

ماده ۲ قانون مسئولیت مدنی

در موردی که عمل وارد کننده زیان موجب خسارت مادی یا معنوی زیان دیده شده باشد دادگاه پس از رسیدگی و ثبوت امر او را به جبران خسارات مزبور محکوم مینماید.

چنانچه عمل وارد کننده زیان فقط موجب یکی از خسارات مزبور باشد دادگاه او را به جبران همان نوع خساراتی که وارد نموده محکوم خواهد نمود. نمونه رای محکومیت شهرداری به پرداخت خسارت

ماده ۳ قانون مسئولیت مدنی

دادگاه میزان زیان و طریقه و کیفیت جبران آن را با توجه به اوضاع و احوال قضیه تعیین خواهد کرد جبران زیان را به صورت مستمری نمیشود تعیین کرد مگر آنکه مدیون تامین (تضمین) مقتضی (مناسب) برای پرداخت آن بدهد یا آنکه قانون آن را تجویز (اجازه) نماید.

ماده ۱۳۲۱ قانون مدنی

اماره (نشانه) عبارت از اوضاع و احوالی است که به حکم قانون یا در نظر قاضی دلیل بر امری شناخته می شود.

ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی

هر یک از مسوولین دولتی و مستخدمین و مامورینی که مامور تشخیص یا تعیین یا محاسبه یا وصول وجه یا مالی به نفع دولت است برخلاف قانونی یا زیاده بر مقررات قانونی اقدام و وجه یا مالی اخذ یا امر به اخذ آن نماید به حبس از دو ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.

۵-پیشینه ی تحقیق :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در تحقیقات بهفر (بهفر، حمزه، ۱۳۹۷) پیرامون حدود صلاحیت و نحوه رسیدگی مراجع قضایی به جرایم موضوع ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات در خصوص ماموران مالیاتی؛ عنوان شده هرگاه مامور مالیاتی از حدود اختیارات قانونی خود خارج شده و صرفاً بر اساس حدس و گمان بر اموال مردمان به هر انگیزه حتی خدمت به دولت تعدی نمایند در اینجاست که حقوق جزا به حمایت از حقوق عامه وارد شده و با توجه به انگیزه ها و اهداف مرتکب و آنچه که مورد تعدی قرار گرفته به کیفر متخلف همت می گمارد. در خصوص اعمال مقررات کیفری موضوع ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات بر اقدامات مامورین مالیاتی می بایست قائل به تفکیک گردید. و در صورتیکه مودی مالیاتی پس از طی شدن و اتمام مراحل دادرسی مالیاتی و احراز غیرعادلانه و زیاده بر حق و قوانین بودن مالیات توسط مراجع دادرسی مالیاتی اقدام به طرح دعوی کیفری نسبت به مامور یا ماموران مالیاتی متخلف نموده باشد ورود مرجع قضایی و طرح شکایت خالی از اشکال می باشد که در این صورت نیز پس از احراز ارکان جرم بالاخص سوءنیت مامور مالیاتی صدور حکم به محکومیت وی امکان پذیر خواهد بود؛ لیکن در صورتی که مراحل دادرسی مالیاتی به اتمام نرسیده باشد و مودی مالیاتی نیز در زمان رسیدگی یا در طی مراحل دادرسی مالیاتی از ارایه کامل اسناد و مدارک خود امتناع نموده باشد در این صورت طرح شکایت و ورود مرجع قضایی کیفری به پرونده های مالیاتی و شکایات مطروحه از ماموران مالیاتی با موضوعیت تشخیص یا تعیین یا محاسبه یا وصول مالیات به نفع دولت و برخلاف قانون یا زیاده بر مقررات قانونی دارای اشکال خواهد بود؛ زیرا مرجع تخصصی بررسی و اعلام نظر در اینخصوص مراجع دادرسی مالیاتی که در راس آن ها مرجع قضایی دیوان عدالت اداری می باشد هستند. لذا شایسته است مراجع قضایی در صورت اتمام مراحل دادرسی مالیاتی و تایید مراجع دادرسی مالیاتی مبنی بر تعیین و تشخیص یا تعیین یا محاسبه یا وصول مالیات به نفع دولت و برخلاف قانون یا زیاده بر مقررات قانونی توسط ماموران مالیاتی به شکایات مطروحه از ماموران مالیاتی ورود ماهیتی پیدا کنند.

در تحقیقات مزارعی و همکارانش (مزارعی، فاطمه؛ مجتبی رحیمی و سیدپیمان موسوی؛ ۱۴۰۰)؛ حکایت از این موضوع دارد که در قانون رسیدگی به تخلفات اداری برای تضمین سلامت دستگاه های اداری، تحقق حاکمیت قانون، تامین رضایت مردم و جلوگیری از سوء استفاده کارکنان دستگاه های اداری، برخی فعل و ترک فعل ها را تخلف اداری محسوب و برای آنها مجازات هایی مقرر نموده است. نظر به این که یکی از ارکان سازمان های اداری مدیران این دستگاه ها هستند و یکی از وظایف کلیدی مدیران نظارت بر کارکنان است، قانونگذار برای انجام صحیح وظیفه نظارتی مدیران برای آنها امکان ایفای نقش در رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان را مقرر نموده است. در این تحقیق با روش تحلیلی و توصیفی با هدف بررسی تخلفات مدیران شهرداری و راهکارهای آن در علم جرمشناسی می باشد. مدیران به طور مستقیم و غیر مستقیم در رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان نقش دارند. در کنار ایفای نقش غیرمستقیم، در قانون رسیدگی به تخلفات اداری و قانون مدیریت خدمات کشوری امکان اعمال مستقیم برخی مجازات های اداری از سوی مدیران نسبت به کارکنان متخلف پیش بینی شده است. اعطای این اختیارات به مدیران شهرداری ابزار مناسب نظارتی را در اختیار مدیران برای تحقق اهداف شهرداری قرار میدهد. در عین حال، ایراداتی درخصوص اختیارات واگذار شده به این مدیران وجود دارد که زمینه ی استفاده نادرست از آنها را فراهم می کند و حقوق کارکنان شهرداری را در معرض تضییع قرار می دهد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در تحقیقات وکیل زاده و همکارانش (وکیل زاده، رحیم؛ لاله عباسی و رضا قهرمان؛ ۱۳۹۷) پیرامون مطالعه جرم شناختی جرایم یقه سفید در حوزه شهرداری، بیان نموده است که اصطلاح یقه سفید که در متون جزایی و جرم شناسی ممالک غربی سابقه ای زیاد دارد، در سال های اخیر در محافل دانشگاهی و قضایی کشور مورد توجه واقع شده است. دادستان تهران در سال ۱۳۸۲ در اوایل شروع به کار خویش اعلام کرد: یکی از سیاست های کیفری دادستانی استان تهران رسیدگی به جرایم افراد خاص است که در اصطلاح جرم شناسی به مجرمین یقه سفید معروف شده اند و وی سپس در تعریف این اصطلاح افزود: اصطلاح مجرمین یقه سفید برای افرادی به کار می رود که دارای خصوصیات خاصی هستند. این مجرمان تخصص و تبحر خاصی در ارتکاب جرم دارند و هنر آنها این است که جرایمی را که مرتکب می شوند، قانونی جلوه می دهند علی الظاهر جرم ارتكابی این گروه از مجرمین توأم باخوشونت نیست و آنها از جایگاه اجتماعی و اقتصادی و سیاسی ویژه ای برخوردارند. این جایگاه توانایی هایی خاصی را به آنها می دهد. تصور بر این است که با اولویت دادن به رسیدگی جرایم این گونه افراد، شاهد برخورد قاطع با تبعیض و فساد و مفسد اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی باشیم و در آینده شاهد فعالیت های علمی و فرهنگی امن تری خواهیم بود. اقتصاد نبض تپنده و قدرت هر جامعه است به گونه ای که هر اجتماعی با تکیه بر پایه های نظام اقتصادی قدرتمند می تواند از لحاظ سیاسی مطرح و با ثبات بماند. مفسد اقتصادی که به جرایم یقه سفیدان نیز معروف است وقتی در سطح کلان وقوع می یابد همواره تهدیدی بسیار خطرناک برای مصالح اقتصاد عمومی تلقی می شود و ثبات و امنیت اقتصادی را خدشه دار می سازد و خسارات هنگفتی بر پیکره نظام اقتصادی وارد می آورد.

موسوی فرد و همکارانش (موسوی فرد، سید محمدرضا؛ حمیدرضا نوروزیان و نفیسه دهرویه و محمدرسول انصاری نیا و ندا حقیقی؛ ۱۴۰۱) پیرامون تحقیقات خویش در خصوص موضوع « امکان سنجی تحقق ایده جرم انگاری (جرم مسئولیت مدنی مدیران) از تئوری تا عمل بر اساس رویکردهای مدل مسئولیت کیفری قانون اقدام راهبردی لغو تحریم ها » بیان داشته اند : بدون تردید امروزه یک سری از مشکلاتی که در جامعه شاهد آن می باشیم و گریبان مردم گرفته است به چند عامل بستگی دارد که عامل سوءمدیریت می تواند نقش بسیار کلیدی و راهبردی در به وجود آمدن وضع موجود داشته باشد. مدیرانی که بدون داشتن تخصص و برنامه ریزی های لازم مناصب مختلف حساس را در دست می گیرند که گهگاه تصمیماتی می گیرند که هزینه ها و آثار زیان بار آن مستقیماً سال ها به مردم بر می گردد، در زندگی مردم تاثیر مستقیم دارد. با نگاهی به مدل حکومت در نظام اسلامی و حتی مدل های جدیدی که به توسعه برمی گردد همانند حکمرانی خوب، برخی از مدیریت های حاکم با هیچ یک از این ویژگی های مدل اسلامی و غربی خویش ندارد. برای این که چنین افرادی بعد از دوران مسئولیت کنونی خود پاسخگوی عملکردشان در هر سطحی باشند، و با رویکردی توصیفی-تحلیلی درصدد یافتن پاسخی مناسب برای این سوال بوده اند که آیا امکان سنجی تحقق ایده جرم انگاری (جرم مسئولیت مدنی مدیران) پس از احراز اهمال کاری و تقصیرات با بهره گیری از ضمانت اجرای کیفری تعبیه شده در قانون اقدام راهبردی لغو تحریم ها وجود دارد یا خیر؟

۶- یافته های پژوهش :

با توجه به بررسی پیشینه ی پژوهش ، کمتر به مسائل و مشکلات بوجود آمده برای شهرداری و کارکنان شهرداری ناشی از ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی و قانون مسئولیت های مدنی سخن به میان آمده است و ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی ، هر یک از مسوولین دولتی و مستخدمین و مامورینی که مامور تشخیص یا تعیین یا محاسبه یا وصول وجه یا مالی به نفع دولت است برخلاف قانونی یا زیاده بر مقررات قانونی اقدام و وجه یا مالی اخذ یا امر به اخذ آن نماید به حبس از دو ماه تا یک سال محکوم خواهد شد. مجازات مذکور در این ماده در مورد مسئولین و مامورین شهرداری نیز مجری است و در هر حال آنچه بر خلاف قانون و مقررات اخذ نموده است به ذیحق (صاحب حق) مسترد می گردد (بازگردانده میشود)، در خصوص حفظ و نگهداری درختان در محدوده شهر و قطع یا اصلاح آن ها در صورت وجود شواهد و قرائن مبنی بر شکستن احتمالی آن در خصوص دعوی آقای م. م به طرفیت شهرداری به خواسته مطالبه خسارت به مبلغ سی و چهار میلیون ریال با احتساب خسارت دادرسی بابت سقوط درخت روی اتومبیل پراید متعلق به خواهان.

توضیح اینکه به شرح دادخواست اعلام شد بر اثر طوفان و شکستن و سقوط درخت روی اتومبیل موصوف دچار خسارت شده.

علیرغم مراجعه به شهرداری منطقه موفق به وصول (دریافت) خسارت نشده و خسارت وارده به مبلغ سی میلیون ریال به اضافه هزینه کارشناسی به مبلغ چهارمیلیون ریال می باشد. دادگاه نظر به اینکه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

گواهی بدون شماره و تاریخ منتسب به شهرداری منطقه

- نظریه کارشناس تأمین دلیل
- نظریه کارشناس رسمی دادگستری
- تصاویر تهیه شده از صحنه
- تصدیق گواهی خوانده (کسی که خواسته بر علیه او طرح شده است) به شرح لایحه در خصوص وقوع حادثه و ورود خسارت به خواهان (کسی خواسته مطرح می‌کند)
- تأیید ادعای خواهان به شرح جلسه رسیدگی توسط دو نفر از مطلعین حاضر در صحنه مبنی بر اینکه درخت موصوف توخالی (تهی) بوده (اظهارات آنان به شرح جلسه رسیدگی) این موارد به عنوان اماره (نشانه) قانونی و قضایی تأیید کننده ادعای خواهان است.
- پاسخ شهرداری به شرح لایحه مذکور و جلسات رسیدگی مبنی بر اینکه حادثه قهری خارج از حیطه شهرداری است به عنوان دلیل قانونی برخلاف آن محسوب نمی‌شود چراکه حفظ و نگهداری درختان در محدوده شهر و قطع یا اصلاح آن‌ها در صورت وجود شواهد و قرائن مبنی بر شکستن احتمالی آن‌ها و جبران خسارت وارده به شهروندان ناشی از قصور یا تقصیر شهرداری از وظائف شهرداری است.

لذا با تطبیق میزان خواسته خواهان با نظریه کارشناسان و با احراز مالکیت خواهان نسبت به اتومبیل موصوف به دلالت کپی اسناد پیوست دادخواست، با وارد و ثابت دانستن دعوی وی مستنداً به مواد یک و دو از قانون مسئولیت مدنی و مواد ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۴ از قانون مدنی و مواد ۱۹۸ و ۵۱۹ از قانون آئین دادرسی مدنی رأی به محکومیت خوانده به پرداخت مبلغ سی و چهار میلیون ریال بابت اصل خواسته و مبلغ یک میلیون و سیصد و پنجاه هزار ریال بابت هزینه دادرسی در حق خواهان صادر و اعلام شده است. (این رأی ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظرخواهی در محاکم محترم تجدیدنظر می‌باشد) و در راستای تجدیدنظرخواهی شهرداری منطقه به طرفیت م. م. نسبت به دادنامه، نهایتاً^۱ حکم دادگاه تجدید نظر مبتنی بر این بوده است که با توجه به مستندات (دلایل) دعوی و اظهارات مکتوب در پرونده، دادنامه موافق قوانین و مقررات موضوعه بوده و لایحه تجدیدنظرخواه متضمن جهت مواجهه نقض (از بین بردن) آن نمی‌باشد؛ زیرا توجهاً به ماده ۱ و ۲ و ۳ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۳۹/۲/۷ و نظریه کارشناس رسمی دادگستری که از هرگونه ایراد و اعتراض مؤثر مصون (دور) بوده و طبق ماده ۲۶۵ قانون آیین دادرسی مدنی اصل بر پذیرش نظرات کارشناسان رسمی است مگر اینکه نظرات آنان با اوضاع و احوال معلوم و مسلم قضیه مطابقت نداشته باشند، که در آنچه تا حالا گفته شد تاکنون این امر محقق نشده و موجبات عدم پذیرش مراتب فراهم نگردیده. و این رأی قطعی است.^۱

^۱ شماره پرونده: ۹۳۰۹۹۸—۴۰۰۲۶۹ شماره دادنامه: ۹۳۰۹۹۷—۴۰۰۷۷۶ تاریخ: ۲۷/۱۰/۱۳۹۳

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بنابراین پر واضح است که جبران خسارت موضوعه ی فوق ناشی از قانون مسئولیت های مدنی شهرداری بوده است و حتی اعتراضیه ی شهرداری نیز مسموع واقع نشده است ، حال از طرفی شهرداری نیز می تواند در صورت قصور و تقصیر و یا فعل و یا ترک فعل کارکنان خویش ، تخلفات آنها را در کمیته ی تخلفات کارکنان و یا چنانچه واجد جنبه ی کیفری نیز باشد ، به مراجع قضایی انعکاس دهد.

نمونه ی بعدی بررسی اهمال کارکنان اداره ی نظارت در خصوص جلوگیری از ساخت و سازهای غیر مجاز ساختمان در حال احداث بوده که دارای پروانه ی ساختمانی نیز بوده است ولیکن علی رغم دفاعیات منطقه ی مربوطه مبتنی :
اخطار اول مبنی بر ارائه مجوزات به مالک ابلاغ شده و پس از آن ، در مرحله اول دستور پلمب ، اخذ و در مرحله پی کنی (قبل از صدور پروانه ساختمانی) پلمب گردیده است .

پس از آن با توجه به عدم تمکین مالک از پلمپ و توقف عملیات ساختمانی شهرداری ، مبادرت بر اصرار بر ادامه ی تخلف ساختمانی نموده ، لذا اولین فک پلمب در مرحله ستونگذاری تنظیم و ارجاع شده است.

با توجه به ادامه ی تخلفات ساختمانی علی رغم اعمال قانون شهرداری و پیشرفت عملیات ساختمانی ، در مرحله ی دیوار چینی و پوشش طبقات همکف و اول ، مجدداً ملک مورد نظر پلمب گردیده و دومین مرحله فک پلمب (بابت تخلف پیشروی طولی در قسمت انتهای ملک) و تقاضای پلمب مجدد برای ملک مذکور تنظیم گردیده است.

در ادامه نیز ، با توجه به تغییرات مرحله ساختمانی و اصرار مالک بر ادامه ی تخلفات ملک مورد نظر در مورخه های بعدی فک پلمپهای بعدی نیز تنظیم شده و به مراجع قضائی ارجاع شده است. و نهایتاً با استقرار نیوجرسی پلمب موثر شده است.

و همچنین دارای نامه از سازمان آتش نشانی مبنی بر خطری بودن بنای احداثی می باشد.

با توجه مراحل متعدد ارتکاب به تخلفات ساختمانی، در هر مرحله ساختمانی نیاز به تغییر فرم بازدید کمیسیون متصور بوده لذا پیشرفت ساختمانی مستمر و تغییر وضعیت مستحدثات و توجه به تدقیق مترآژها ، سبب اصلی وقفه در رسیدگی پرونده در کمیسیون ماده ی صد شده است. بدیهی است که در صورت اتخاذ رویه ای دیگر ، مسلم است دارای چندین رای و یا اصلاح رای می بودیم که می توانست منجر به صدور آرای متناقض و غیر قابل اجرا گردد .

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

لذا پس از تثبیت وضعیت تخلفات ساختمانی ثبت درخواست در سامانه ی خدمات اینترنتی سیستم یکپارچه ی شهرسازی ، صورت گرفته و نهایتاً " رای کمیسیون ماده صد قانون شهرداری مبنی بر قلع پیشروی ، طبقه مازاد ، تیغه های جدا کننده ، مستحذات واقع در مسیر) و تامین پارکینگ مورد نیاز شده و ابلاغ قانونی گردیده است لذا وفق تبصره ی ۱۰ ماده صد قانون شهرداری ، رای مذکور قطعیت یافته و ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ رای قطعی ، قابلیت شکایت در دیوان عدالت اداری رای دارد.

با توجه به مشروح ماده صد قانون شهرداری ها ، مبتنی بر اینکه « شهرداری می تواند از عملیات ساختمانی ساختمان های بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه به وسیله مأمورین خود اعم از آنکه ساختمان در زمین محصور یا غیرمحصور واقع باشد جلوگیری نماید. « و طبق تبصره ۷ ماده صد قانون شهرداری « مهندسان ناظر ساختمانی مکلفند نسبت به عملیات اجرائی ساختمانی که به مسئولیت آنها احداث می گردد از لحاظ انطباق ساختمان با مشخصات مندرج در پروانه و نقشه ها و محاسبات فنی ضمیمه آن مستمراً نظارت کرده و در پایان کار مطابقت ساختمان با پروانه و نقشه و محاسبات فنی را گواهی نمایند. هر گاه مهندس ناظر بر خلاف واقع گواهی نماید و یا تخلف را به شهرداری اعلام نکند و موضوع منتهی به طرح در کمیسیون مندرج در تبصره یک ماده صد قانون شهرداری و صدور رأی جریمه یا تخریب ساختمان گردد شهرداری مکلف است مهندس ناظر را در صورت ثبوت تقصیر برابر قانون نظام معماری و ساختمانی حسب مورد با توجه به اهمیت موضوع به ۶ ماه تا سه سال محرومیت از کار و در صورتی که مجدداً مرتکب تخلف شود که منجر به صدور رأی تخریب به وسیله کمیسیون ماده صد گردد به حداکثر مجازات محکوم کند. مراتب محکومیت از طرف شورای انتظامی نظام معماری و ساختمانی در پروانه اشتغال درج و در یکی از جرائد کثیرالانتشار اعلام می گردد. شهرداری مکلف است تا صدور رأی محکومیت به محض وقوف از تخلف مهندس ناظر و ارسال پرونده کمیسیون ماده صد به مدت حداکثر ۶ ماه از اخذ گواهی امضاء مهندس ناظر مربوطه برای ساختمان جهت پروانه ساختمان شهرداری خودداری نماید . مأموران شهرداری نیز مکلفند در مورد ساختمان ها نظارت نمایند و هر گاه از موارد تخلف در پروانه به موقع جلوگیری نکنند و یا در مورد صدور گواهی انطباق ساختمان با پروانه مرتکب تقصیری شوند طبق مقررات قانونی به تخلف آنان رسیدگی می شود و در صورتی که عمل ارتكابی مهندسان ناظر و مأموران شهرداری واجد جنبه جزائی هم باشد از این جهت نیز قابل تعقیب خواهند بود.»

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

لذا مستندات مربوط به اعمال قانون ماموران شهرداری، پیوست شده و این سوابق اعمال قانون، حکایت از عدم تخلف و عدم اهمال شهرداری و ماموران شهرداری از قانون دارد. و با توجه به مفهوم محکومیت و توجه به مفهوم عامه بازرندگی، آرای صادره کمیسیون ماده صد قانون شهرداری، بایستی از آثار بازرندگی برخوردار باشند تا موجبات تشویق و ترغیب به انجام تخلف ساختمانی، را فراهم نیاورند که این مهم نیز در زمان صدور رای کمیسیون ماده صد قانون شهرداری، مورد توجه کمیسیون ماده صد قرار گرفته است همچنین طبق نظریه مشورتی شماره ۷/۵۵۲ مورخ ۲۵/۱/۱۳۸۱، شهرداری بدون مراجعه به دادگاه حق جلوگیری از عملیات ساختمانی دارد ولی حق تخریب بنای مستحده را ندارد لذا نظریه مشورتی مذکور در خصوص عدم حق تخریب بنا در مواردی است که رای قلع بنا از کمیسیون ماده صد قانون شهرداری اخذ و صادر نشده، می باشد. بنابراین در صورت تایید و ابرام رای مذکور، اجرای قلع بنای مقرر شده در رای، منع قانونی ندارد. و همچنین طبق نظریه مشورتی شماره ۴۵۸۹ مورخ ۱۳۷۳/۷/۲۷، شهرداری می تواند بدون مراجعه به مقامات قضایی از عملیات ساختمانی بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه به وسیله مامورین خود جلوگیری کند ولی مجاز به تخریب و رفع آثار مستحده خلاف یا بدون رعایت مندرجات پروانه، بدون صدور حکم از ناحیه کمیسیون های ماده ۱۰۰ نمی باشد لذا با توجه به صدور رای قلع بنا توسط کمیسیون ماده صد قانون شهرداری، مصداق ندارد.

همچنین طبق مواد ۲۲ و ۲۳ آیین نامه اجرایی ماده (۳۳) قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان؛

ماده ۲۲: ناظران مکلفند بر عملیات اجرایی ساختمانی که تحت نظارت آنها احداث می گردد از لحاظ انطباق ساختمان با مشخصات مندرج در پروانه و نقشه ها و محاسبات فنی ضمیمه آن نظارت کرده و در پایان کار مطابقت عملیات اجرایی ساختمان را با مدارک فوق، گواهی نمایند.

ماده ۲۳ - ناظران باید گزارش پایان هر یک از مراحل اصلی کار خود را به مرجع صدور پروانه ساختمان ارایه نمایند. مراحل اصلی کار عبارتند از: الف - پی سازی، ب - اجرای اسکلت، پ - سفت کاری، ت - نازک کاری، ث - پایان کار.

لذا با عنایت به مشروحه ی گزارش و اقدامات صورت گرفته از سوی اداره ی نظارت و جلوگیری از ساخت و سازهای غیر مجاز و عوامل مربوطه ی آن و همچنین گستردگی و پهنه ی محدوده و حریم، از نظر منطقه، روال قانونی صورت گرفته و سهل انگاری و تخلفی متصور نمی باشد. ولیکن با توجه به گستردگی مفاهیم کلمه «می تواند» در ماده صد قانون شهرداری و دامنه ی شمول آن (مسئولیت - اختیار - صرفه و صلاح وضعیت اوضاع و احوال اجتماعی روز و)؛ حائز اهمیت و تامل است. ولیکن نهایت امر، مراتب اقناع نهاد نظارتی درون سازمانی را فراهم ننموده و گویا کارکنان مربوطه را برای رسیدگی به کمیته ی تخلفات اداری معرفی نموده تا تصمیم گیری مقتضی را در خصوص آنها معمول نمایند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نمونه‌ی فوق‌نیز حکایت از این داشته که کارکنان شهرداری نیز بر روی تیغ دو لبه گام بر می‌دارند از یک طرف از طریق خود ساختار نظارتی شهرداری و از سوی دیگر شهروندانی که می‌توانند نسبت به آنان به عناوین مختلف در محاکم قضایی و ... طرح دعوی و شکایت نمایند

۷- نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه دیوان عدالت اداری، مرجع رسیدگی به تظلمات اداری، کارکنان و دستگاه‌های مشمول نسبت به تصمیمات، آراء، بخش‌نامه و نحوه‌ی عملکرد و ... بوده که در این بین، شهرداری‌ها و آرای کمیسیون ماده صد قانون شهرداری‌ها و مصوبات شورای اسلامی شهر و ... سهم بیشتری را نسبت به دیگر شکایات در بین دیگر دستگاه‌ها و ارگان‌های موضوعه‌ی قانون دارد. ولیکن سهل‌انگاری، قصور، ترک فعل و حتی فعل کارکنان شهرداری، نمی‌تواند مانع از رسیدگی به تخلفات و جرائم آنها در سایر محاکم قضایی گردد.

ولیکن جهل کارکنان از عواقب چنین اقدامی که در قانون مسئولیت‌های مدنی و ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی مانع از مسئولیت آنها نمی‌گردد و این کم‌آگاهی یا ناآگاهی سبب می‌شود گاه "با شکایت شاکیان به علت ورود خسارت مالی، گرفتار دعاوی حقوقی و کیفری گردند.

لذا گر به امر (دستور دهنده) قانونی وجهی وصول شده باشد، وصول‌کننده ضامن نیست. اما اگر امر غیر قانونی رئیس را با علم به غیر قانونی بودن اجرا کرده باشد، هر دو مسئولیت جبران خسارت را دارند.

نتیجه‌ی این تحقیق و بررسی موارد مشابه، حکایت از این موضوع داشته که آموزش حقوقی ضمن خدمت کارکنان شهرداری به خصوص در مواردی که مسئولیت را هم مشمول خود کارمند و سازمان می‌نماید می‌تواند مخاطرات قضایی و ضرر و زیان‌های احتمالی را ناشی از مسئولیت مدنی و کیفری آنان کاهش دهد. ضمن اینکه انتظار می‌رود دامنه‌ی شمول بیمه مسئولیت شهرداری، به طوری در نظر گرفته شود تا مشمول قصور و تقصیر کارکنان نیز گردد.

۸- پیشنهادات:

پیشنهاد می‌شود محققین و پژوهشگران دیگر بر روی موارد مرتبط با شهرداری از جنبه‌های دیگر نیز نسبت به بررسی و تحقیق به پردازند منجمله:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- تصرفات غیرقانونی اراضی خدماتی منجمله فضای باز و تفریحی توسط افراد زیاده خواه با توجه به خلاهای قانونی و تضييع حقوق عامه شهروندان
- دامنه ی شمولیت بیمه مسئولیت شهرداری و میزان پوشش عملکرد کارکنان شهرداری در این پوشش بیمه ای
- رابطه ی ساخت و سازهای غیر مجاز و عدم رعایت ضوابط و مقررات شهرسازی و تضييع حقوق عامه
- تکالیف قانونی شهروندان در خصوص رعایت حقوق شهرداری و بررسی موردی در اینگونه موارد

تشکر و قدردانی

با تشکر از صبوری همسر مهربان و همچنین قدردانی از خون شهدای انقلاب و ۸ سال دفاع مقدس و مدافعان سلامت و امنیت کشور و همچنین شهید محمد بخشی (مهربان برادر همسر) و شهید جواد مهدی زاده امینی (پسر دایی مهربانم)، که امنیت امروز کشورمان را مدیون ایثار و خود گذشتگی آنان و خانواده های معظمشان هستیم

مراجع:

۱. بهفر، حمزه ، حدود صلاحیت و نحوه رسیدگی مراجع قضایی به جرایم موضوع ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات در خصوص ماموران مالیاتی ، فصلنامه جستارهای حقوق عمومی، دوره: ۲، شماره ۵، ۱۳۹۷
۲. مزارعی، فاطمه و رحیمی، مجتبی و موسوی، سیدپیمان، بررسی علل و عوامل بروز تخلفات اداری مدیران شهرداری و راهکارهای مبارزه با آن از منظر حقوق جزا و جرم شناسی، کنفرانس سراسری مطالعات و یافته های نوین در نظام حقوقی ایران، قم، ۱۴۰۰
۳. وکیل زاده، رحیم و عباسی، لاله و قهرمان، رضا، مطالعه جرم شناختی جرایم یقه سفید در حوزه شهرداری، چهارمین کنفرانس ملی توانمند سازی جامعه در حوزه علوم انسانی و مطالعات مدیریت، تهران ۱۳۹۷
۴. موسوی فرد، سید محمدرضا و نوروزیان، حمیدرضا و دهبویه، نفیسه و انصاری نیا، محمدرسول و حقیقی، ندا، امکان سنجی تحقق ایده جرم انگاری (جرم مسئولیت مدنی مدیران) از تئوری تا عمل بر اساس رویکردهای مدل مسئولیت کیفری قانون اقدام راهبردی لغو تحریم ها؛ ۱۴۰۱
۵. قانون شهرداری
۶. قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۷. قانون مجازات اسلامی

۸. قانون مدنی

۹. قرآن کریم

10. <http://vakilvokala.ir>
11. <https://divan-edalat.ir>
12. <https://fa.wikipedia.org>
13. <https://mehrilaw.com>
14. <http://www.dadfarandadandish.com>